

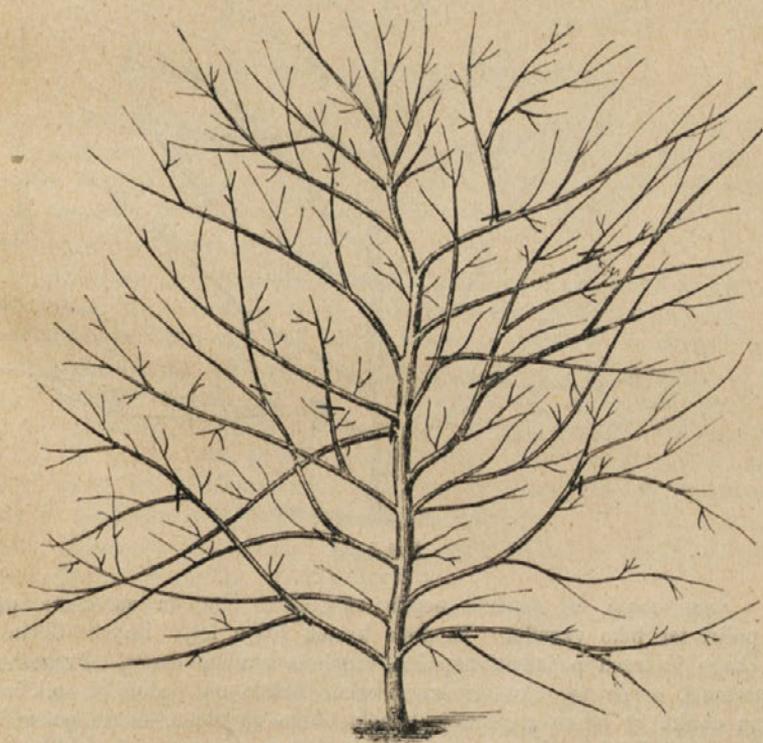
VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh
in za sadjarstvo.

Št. 2. V Ljubljani, 31. januarija 1893. Letnik VI.

Kako popravimo slabo vzgojeno brajčno drevje?

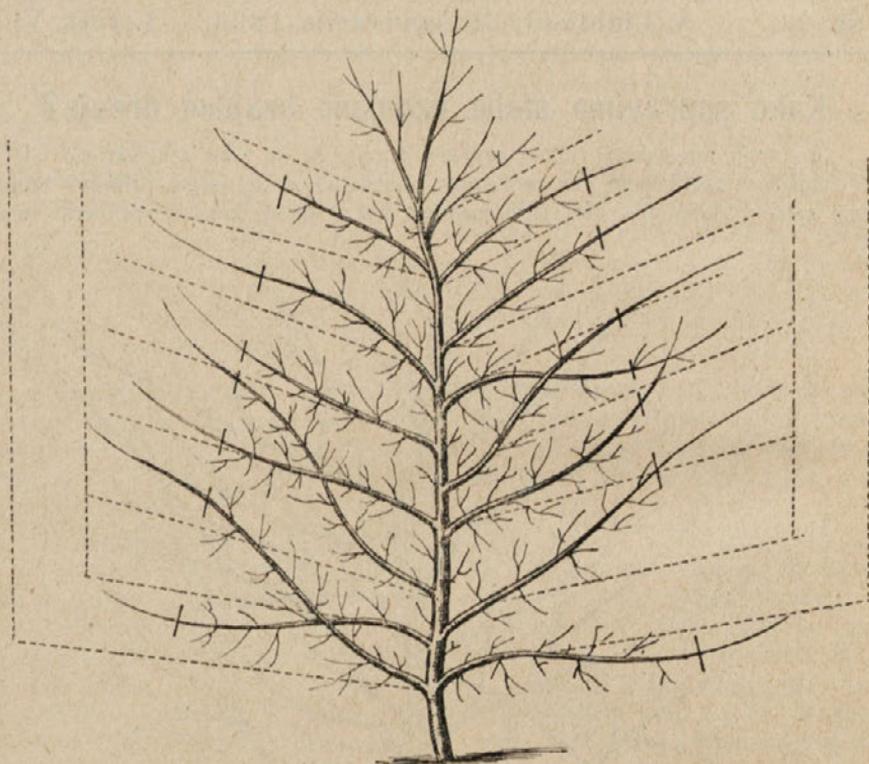
Po vrtili mnogokrat vidimo brajčno drevje, ki je tako zanemarjeno ali pa tako napačno oskrbovano, da rodi prav slabo in zaradi tega pripravi brajčno drevje sploh v slabo ime. Naj torej omenimo nekaj besed, kako se primerno vzgaja

Podoba 3.

brajčno drevje. Najprej je treba vzgojiti voditeljice, t. j. tiste veje, ki dajo drevesu obliko. Te veje ne smejo biti pregoste in ne smejo moleti navzkriž. Druga od druge naj bodo enakomerno oddaljene — kakih 30—40 cm — in naj se tudi tako privežejo. Nikdar se veja ne sme toliko pripogniti, da bi visela pod vodo-

ravno lego, t. j. da bi vejni konec bil nižji nego vejni obroč. Taka pravilna oblika brajdnega drevja pa ne ugaja le očesu, ampak je neobodno potrebna, ker ž njo dosežemo, da se les in sad razvijata enakomerno, sadje pa je tudi popolnejše, oziroma lepše, ker je sadni les na vejah, katerim priteka dosti redilnega soka. Paziti pa je treba, da tako lepo razdeljeni plodi niso preveč v senci, sicer se ne razvijajo tako povoljno. Posebno pa moramo paziti na to, da se tvori rodni les po vseh vejah in povsod, sicer bomo pridelali le malo sadja. Podoba 3. nam kaže tako slabo vzgojeno drevo. Spomladi prirežimo letne mladike glavnih vej, pa ne premalo, ampak toliko, da poženo vsi popki na njih in narede roden les. Sicer je pa dobro, če po leti včasih (pa ne prevečkrat) poščipljemo srednje močnim stranskim mladikam po glavnih vejah vršičke, če premočno rastoče veje zarežemo

Podoba 4.

spodaj v vejni obroč, če spodnje popke oživimo s tem, da zarežemo pod njimi lubad počez ter tako vzgojimo po moči kratek roden les. Podobi 3. in 4. nam kažeta, kako je treba popraviti napačno vzgojeno brajdnno drevo. Pregoste veje je treba porezati, ostale pa tako privezati, kakor kažejo na podobi 4. pikičaste črte. Drevesna oblika se lahko zaznamuje z belo barvo na steno, in se potem veje privežejo v ravnih črtah. Ko pa dorastejo do konca zaznamovane oblike, puste se lahko, da rastejo kvišku, kakor kaže podoba 4. (glej pikičaste črte za spodnje veje). Tako je treba delati z drevjem, ki zelo raste, posebno z jablanami. Če zanemarjeno brajdnno drevo obrežemo, kakor kaže podoba 4., in mu vzgojimo rodnega lesa, kmalu nam bo rodilo obilo sadja.

Drevesno „puščanje“.

Ako prerežemo drevesu z ostrim nožem lubad do kambija, t. j. do rastoče plasti pod lubadjo, pravimo, da mu puščamo. Vsled puščanja odneha lubadni pritisk in sok doteka ranjenemu mestu, da bi je zacelil. Večinoma pa potem ves dotični del raste krepkeje. Če torej hočemo, da se drevo hitreje debeli, puščamo mu. Tako je na pr. dobro puščati drevescu leto potem, ko smo je vsadili. Prvo leto, ko nima še zadosti korenin, debeli se le malo, lubad pa se mu potrdi. Če mu prihodnje leto puščamo, popravimo ta nedostatek. Če sadimo starejše slabo drevje, ki ima trdo lubad, puščati mu je treba na več straneh, in to mu bođe gotovo le v korist. Koder dobi drevje zaradi slabe, peščene, suhe zemlje poznejša leta trdo lubad, treba je puščati. Puščati pa je treba tudi tam, kjer hočemo pomoči slabim drevesnim delom, da se okrepe; na pr. eno- in dveletnim mladikam, ko jih spomladi obrezujemo, če deblo in krona ne rasteta enakomerno, če prtiličnemu drevju kak del noče rasti dosti krepko i. t. d. Pri puščanji pa naj se drevo ne zareže na solnčni strani niti ne ob gorkem letnem času. Pomlad je najboljši čas za puščanje. Koščičastemu drevju je redkeje treba puščati. Če hočemo, da se odpravi kaka rana ali sploh poškodba, na pr. ozeblina, rak, oznažimo jo in prerežemo čez njo, da privabimo več soku, ki naj zaceli rano. Tudi drevje, kateremu je škodoval mraz, se baje še reši, če mu puščamo.

Enoletne krizanteme (kresnice).

Kdor si želi celo poletje obilega cvetja na vrtu, seje naj navedene cvetlice, koje so že sedaj kot vrtno rastline jako priljubljene, a bodo še bolj baš zaradi obilega cvetja in lahke vzgoje. Enoletne se imenujejo zaradi tega, ker traja njih življenje le eno leto. Spomlad jih prinese, zima odnese.

Dele se v dve glavni podvrsti:

a) *Chrysanthemum coronarium* (kroničasta kresnica). Vzraste celo do 1 m visoko, a razumno temu tudi v širokost. Listi so dvojnopernati, temnozeleni. Cvet je poln in bele, žolte ali beložolte barve. Seme je temnorjavo, podolgasto zavito.

b) *Chrysanthemum carinatum* (čolničasta kresnica). Ta kresnica je v vsej svoji rasti nežnejša od prve ter jo tudi v barvi cvetja nadkriljuje, dasi ima le proste cvete. Navadno so cveti v krožcu temnejši (temnordeči, rjavovišnjevi), v kolobarji beli in žolti. Listi so tudi dvojnopernati, a bolj višnjevozeleni in mesnati, skoraj kakor pri debelolistnicah (crassulaceae). Tudi seme se od prvega razlikuje, ker je ploščnato, triogelno in svitlorjave barve.

Razen navedenih goje vrtnarji tudi neko divjo vrsto ch. inodorum (nedišeečo kr.), katera ima pa v razliko od divje poln cvet.

Vzgoja vrtnih kresnic je zelo priprosta, tako da si jih vsakdo lahko vzgoji ter v poletji in jeseni obilo cvetja pribavi. Posejejo se lahko kar spomladi, ko je vreme ugodno, na plano. Ko nareda par listov, se presade na stalen prostor, prve po 50—60 cm, a druge le po 30 cm narazen. Med rastjo jih je dobro večkrat pincirati (vršičke poščipati), da več novih vršičkov poženo in se bolj razrastejo. Prostor jim ugaja vsak, le da je svetel in prisojen. Prenašajo precej vročine, zato jim je, kadar vzrastejo, le poredkoma zalivati.

Bolje pa jih je sejati v lonce ali zabojčke v sobi (kedor nima gnojne grede), ker imamo na ta način rastlinice godne za saditev na planem uže tedaj, ko moremo šele na prostem sejati. Seveda tako vzgojene cvetlice prej dorastejo in cveto. V lonce ali zabojčke moremo sejati uže meseca sečnja. Rastlinice so potem godne

za presajanje konec sušca ali mal. travna. Posejani lonci ali zabožki se postavijo na kak topel, svetel kraj, zalivajo ter večkrat, ako vreme dopušča, prezračijo. Dobro jih je postavljati na sonce, ker rastlinice vsled solnčne toplote in svetlobe rasto krepkeje ter ne poganjajo tako kvišku in ne delajo tako tancih, slabih stebel kakor v senci. Kakor hitro je spomladi vrt uravnan in se ni bati ostrega mraza, se mlade rastlinice presade v vrste na plano. O početku jim je treba večkrat prilivati. Med rastjo in cvetjem jim ni posebno streči, le ob suši jih je zalivati.

Krizanteme spadajo mej cvetlice, ki dajejo obilo semena. Zategadelj je bolje odevele cvetne glavice porezati, da cvetlice ne kaze. Ako ostanejo na vsaki rastlini 2—3 glavice za seme, pa zadostuje za domačo rabo.

Vse vrsti enoletne krizanteme so jako pripravne za saditev v lonce. Presade se le krepkeje rastlinice ter lonci puste tako dolgo na prostem, da prično rastline cvesti. Potem se šele postavijo na okna, kjer prav dolgo cveto, kesno posejane celo čez Vsesvete.

Rajko Justin.

Vrtnarske raznoterosti.

Razmnožitev zelenike. Včasi se porabi kak star, nikdar obrezan, zdvijan obrobek od zelenike (pušpana) za napravo novega obrobka. Stara zelenika je za to kaj slaba, ako se ž njo ne ravna prav. Uspešno bo rasla, če jo s koreninami izkoplješ ter jo potem na kak prostor prav gosto posadiš toliko globoko, da gleda iz zemlje samo kar je zelenega. Tukaj naredo poprej zelo goli štori nove izrastke, ki so potem prav prikladni za nadaljno razmnožitev.

Kako ravnati z zmrzlimi trtami. Splošnega pravila, kako ravnati z zmrzlimi trtami, ni mogoče dati, ker trta more biti oškodovana različno. Ako so trte že po zimi zmrznile, kar je še primeroma dobro, dá se škoda nekoliko popraviti spomladi s pravilno režnjo. Veliko slabše je pa, če trti škoduje spomladanski mraz, kadar je uže trta obrezana, kajti tu se z režnjo ne da nič opraviti. Pri režnji trt, ki so bile oškodovane po zimskem mrazu, gledati je na to, da se kolikor mogoče reši trte, da so more potem dalje razvijati. Seveda ne more biti pravilne režnje v taci slučajih, izkušen vinogradnik edin more tukaj pravo pogoditi. Pri poškodovanji po spomladanskem mrazu je reč veliko težavnejša. Ako so uže po zimi zmrznila glavna očesa, zapreči spomladanski mraz razvijanje stranskih očes, in tako gre up za kako letino po vodi. V rem slučajih je skušati vsaj vzgojiti les za prihodnje leto. Ako je spomladanski mraz poškodoval glavna očesa, dobiti je s stranskimi očesi vendar še nekaj letine. Vrhovi mladih poganjkov morejo biti zmrzli, spodnji deli pa še živi. V tem slučajih je skrbeti, da se prikrajšajo stranski poganjki, kateri se razvijajo, kajti če vzgojimo le malo, pa močnih trt, dobimo pridelék še to leto in les za drugo leto. Kar je zmrzlega, to seveda je vse odstraniti; zaradi tega dobi trta nepravilno obliko, katero ji je šele drugo ali tretje leto mogoče popraviti.

Steklene paličice za rastline v loncih. Marsikateri prijatelj lepih cvetic je obžaloval, da nima za svoje rastline v loncih primernih paličic, ki so ob enem lepe in praktične. Najlepše in najrabbnejše take paličice so do pol metra dolge steklene cevi, katere so naprodaj v vsaki boljši steklarni po prav nizki ceni. To je gotovo, da take cevi le olupšavajo rastlino, in ker se dado v špiritovem plamenu poljubno upogibati, morejo se vsestransko rabiti.